

70. (7381)2

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM — IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM

Revízió 2023

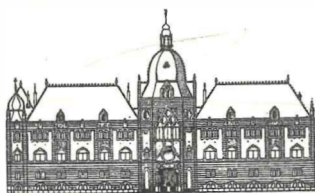
1.

AZ
IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM
ÉVKÖNYVEI

III—IV.

1959

HFM Könyvtár
20260127

KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP KIADÓVÁLLALATA

BUDAPEST 1960

Főszerkesztő
DOBROVITS ALADÁR

Szerkesztőbizottság
DOBROVITS ALADÁR
HORVÁTH TIBOR
MAJOR GYULA

Szerkesztő
MAJOR GYULA

A fényképeket készítette
KÁRÁSZ JUDIT
az Iparművészeti Múzeum fotólaboratóriumában

TARTALOMJEGYZÉK

Dobrovits Aladár :	Az Iparművészeti Múzeum 1955—1959	5
Piroska Weiner :	Le plat de la force; un plat d'étain français du XVI ^e siècle au Musée des Arts Décoratifs	13
Hedvig Szabolcsi :	Deux commodes de laque françaises d'époque Louis XV. au Musée des Arts Décoratifs	23
Sternegg Mária :	Íróalmáriumok Debrecenből	35
Héjjné Détári Angéla :	Az öntöttvas gyűjtemény új szerzeményeiről	49
Komádi István :	Az Iparművészeti Múzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében	69
Árpád Somogyi :	Nouvelles données sur la staurothèque byzantine d'Esztergom	81
Kiss Ákos :	A mozaikkészítés néhány kérdéséről	101
Horváth Vera :	Egy XVI. századi bécsi kártya	111
Nékám Lajosné :	A köszegi volt jezsuita patika	117
Krisztinkovich Béla :	Az Iparművészeti Múzeum „alvinci” újkeresztény fájánszai	137
B. Koroknay Éva :	A vaknyomásos Corvina kötésekről	157
Egyed Edit :	Az Iparművészeti Múzeum török zászlói	169
Tasnádiné Marik Klára :	A XIX. századi magyar kerámika néhány problémája	179
Dömötör Sándor :	A szombathelyi múzeum török kendője	195
Marthe Schubert :	Une chasuble du XV ^e siècle au Musée des Arts Décoratifs	203
Soproni Olivér :	Régi magyar ólomázas kerámia	223
Judith Koós :	Un livre rarissime italien du XVI ^e siècle au Musée des Arts Décoratifs : le thesauro de scrittori	249
Dobrovits Aladár :	Az ipari formatervezés művészetének elmélete ..	273

HOPP FERENC KELETÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM

Horváth Tibor :	Beszámoló a Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeum 1956—59. évi eredményeiről	281
Ervin Baktay :	Report on a voyage of study to India 1956/57	287
Ласло Ференци :	Вопросы хронологии некоторых кавказских спорадических находок коллекции Зичи	303
Tibor Horváth :	The new acquisitions of the Francis Hopp's Museum	321
Каранчи Ласлонаэ :	Неопубликованное бухарское седло в Музее Восточно-Азиатского Искусства Имени Ференца Хоппа	335
Murányiné Tóth Edith :	A Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeum újabb tibeti szerzeményei	341
Pajor Géza :	A Keletázsiai Művészeti Múzeum egyik újabb szerzeménye — egy rekeszszománc váza	353
Ju. A. Miller :	A Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeum „török” füstölőjének meghatározása	363

A KELETÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM EGYIK ÚJABB
SZERZEMÉNYE — EGY REKESZZOMÁNC VÁZA

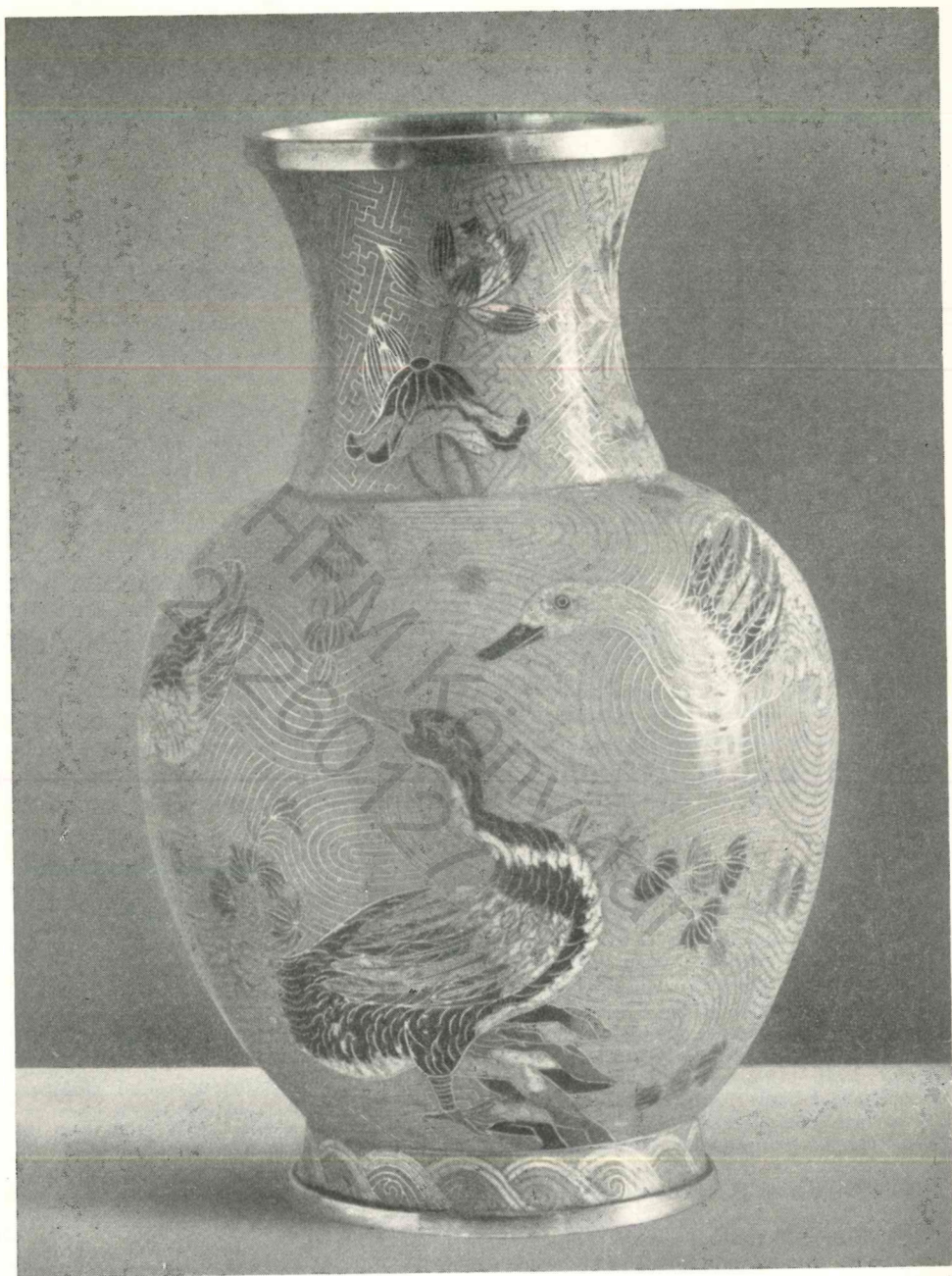
A kínai iparművesség egyik sajátos ága a rekeszzománckészítés. A szakirodalom még nagyon keveset foglalkozott vele. Ennek több oka lehet. Részen talán az, hogy viszonylag későn került Európába¹ és az itteni gyűjteményekben sokkal kevesebb is van belőle, mint más művészségek termékeiből, mint pl. a kerámia vagy a bronztárgyakból, másrészt meg technikai okokból kifolyólag nem is érhetett el olyan magas művészi színvonalat mint a már említett kerámia és ez csökkentette az érdeklődést iránta.² A rekeszzománckészítés története Kínában — ha elfogadjuk azt a valószínűnek látszó nézetet, hogy csak a Jüan-korban kezdődött meg külföldi mintára (1280—1368)³ — nem nyúlik messzire vissza s a mai napig „mindössze” 6—7 évszázados története van. Az első fellendülés a Ming-korban (1368—1644) következik be, a második pedig a Csing-dinasztia idején, pontosan szólva az egyik csing császár, Csienlung korában (1736—1796). A XVIII. sz. végén már hanyatlásnak indul s újabb fellendülése modern technikai alapokon napjainktól és a jövőtől várható.⁴

¹ 1860-ban az egyesült imperialista erők felégették a Nyári Palotát Pekingben és kirabolták. A kínai rekeszzománcc ekkor került csak az európaiak szeme elé. *Feddersen* szerint ebből joggal lehet arra következtetni, hogy korábban nem volt elterjedve a Kínai Birodalom más részein, hiszen különben az európai kereskedők figyelemre méltatták volna. Ld. *M. Feddersen: Chinesische Kunstgewerbe*, Berlin, 1939.

² Ami a szakirodalmat illeti, tudomásunk szerint a közelmúltban egyetlen tanulmány jelent meg, mely a kínai rekeszzománcc eredetével foglalkozik (*Soame Jenyss: The Problem of Chinese Cloisonné Enamels. Transaction of the Oriental Ceramic Society 1949—1950*). Kivüle csak a már klasszikus művészettörténészekké előlépett Bushell és Münsterberg említhetők, mint akik részletesebben áttekintik a kínai rekeszzománcc történetét (*Stephan W. Bushell: Chinese Art*, London 1910, illetve *Oscar Münsterberg: Chinesische Kunstgeschichte*, Esslingen a. N. 1910). Néhány más művészettörténész is foglalkozik a kínai rekeszzománccal, de még sokkal rövidebben az előbbieknél. Ilyen pl. *Feddersen* kompiláció útján készült könyve is, melyet az előbb említettünk.

³ Állítólag Kínában már a Tang-korban megkezdődött a rekeszzománcc készítése. Ezt bizonyítaná a japán Shosoinben őrzött tükör, mely ezüstből készült arany berakással. Kivüle azonban más emlékünkn egyáltalán nincs a Tang-korból s így a Tang-kori rekeszzománcc készítésre nincs elegendő bizonyítékunk. A Jüan-kortól kezdve már írásos emlékünkn is van róla. Egyesek véleménye szerint csak a Jüan-korban kezdtek Kínában rekeszzománccot előállítani.

⁴ *Vang Sun: Chines Cloisonné Enamel, People's China*, 1953. 23. sz.

1. kép. Rekeszománc váza

A Keletázsiai Művészeti Múzeum sem rendelkezik sok rekeszzománc-tárggyal, de közülük néhány magas színvonalat képvisel és rajtuk keresztül bemutatatható a kínai rekeszzománc-készítés csaknem egész története. Az alábbiakban a múzeum egyik új szerzeményét szeretnénk vázlatosan ismertetni. Ez a tárgy 1957-ben vétel útján került a múzeumba. (1. kép.)

A szóbanforgó tárgy egy váza, amely alakját tekintve nem különleges.⁵ Alacsony talpon áll. Teste gömbölyded, felfelé szélesedő. Nyaka lefelé szűkül, majd ismét kiöblösödik annyira, hogy a szájnylás és az alsó, a testtel érintkező nyílása nagyjából azonos átmérőjű. (1. ábra).

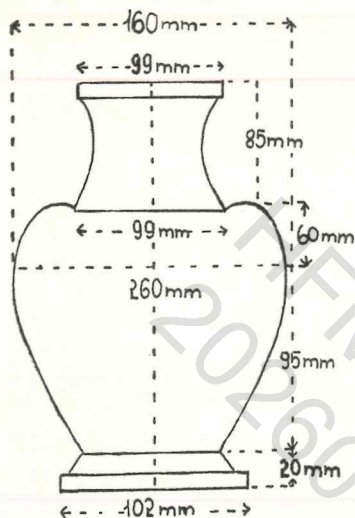
A vázát öt darabból állították össze. Ezek: a nyak, a test, a fenék és a két gyűrű. Ezek közül az egyik a nyak, a másik a talp peremére van ráhúzva. A nyak, a test és a fenék egyaránt körülbelül 1 mm vastag vörösrézlemezről készült. A tárgy belsejének a kitisztítása után kalapálás nyomai kerültek a felszínre. Ez azt bizonyítja, hogy a rendelkezésre álló lemezből kalapálással alakították ki a kívánt formát. A nyak belső részén világosan látható éles vonal húzódik végig, mely a kiformált lemez végeinek az összeillesztési helye. Külön forrasztó fémnek nincs nyoma, legalábbis az összeillesztés vonalán és az azt szegélyező területen nem látható sem az edény alapanyagával azonos, sem másfajta anyaggal történt forrasztás. Elképzelhető, hogy a forrasztás a külső felületen történt, melyet a később felrakott zománc eltakar a vizsgálat elől. Valószínűbb azonban, hogy egyáltalán nem is alkalmazták a forrasztást. Ebből a szempontból igen figyelemre méltó, hogy a világosan kivehető összeillesztési

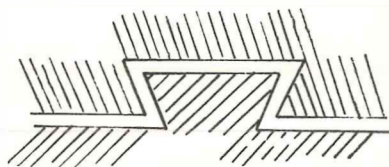
2. kép. Festmény a Csing-korból

⁵ A váza alakját kisértéképpen összehasonlítottuk *Thomas Drexel: Die Formen chinesischen Keramik* című munkájában (Tübingen, 1955) foglalt kerámia vázaformákkal. A Fig. 46. jelzésű táblán a Csing-kori vázaformák között a Csienlung idejében készült 11. számú mutat hasonlóságot az ismertetésünkben szereplő rekeszzománc váza formájával. Számunkra ez azért fontos, mert vázánkat többek között emiatt is Csienlung-korinak tartjuk. Az arányok nagyjából azonosak, bár a mi vázánk vállvonala kevésbé határozott. Megjegyezzük az érdekesség kedvéért, hogy a múzeum tulajdonában van olyan — valószínűleg későbbi korból származó — rekeszzománc váza is, melynek formája teljesen megegyezik a könyvben közölt formával még a méretek tekintetében is. A forma eredetije, melyről Drexel a rajzot készítette, a Victoria and Albert Museumban található.

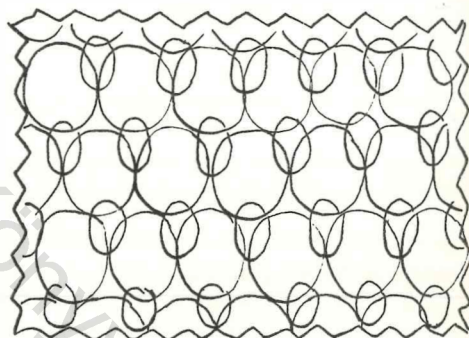
vonal többször megtörik és az egyik oldal felé benyúló nyelvet mutat. A dolgot úgy kell elképzelni, hogy a kiformált lemez egyik végén egy nyelv illeszkedik pontosan a lemez másik végéből kivágott, a nyelv nagyságának és alakjának megfelelő nyílásba. Másszóval a csapolás módszerének az alkalmazásával akadályozták meg, hogy a lemezvégek szétváljanak (2. ábra). Mint említettük, a tárgy héjának az elkészítéséhez felhasznált vörösréz lemez kb 1 mm vagy még nagyobb vastagságú, melynek ilyen módon való összeillesztése is kellő biztonságot nyújt a lemezvégek szétnyílása

1. ábra

2. ábra

3. ábra

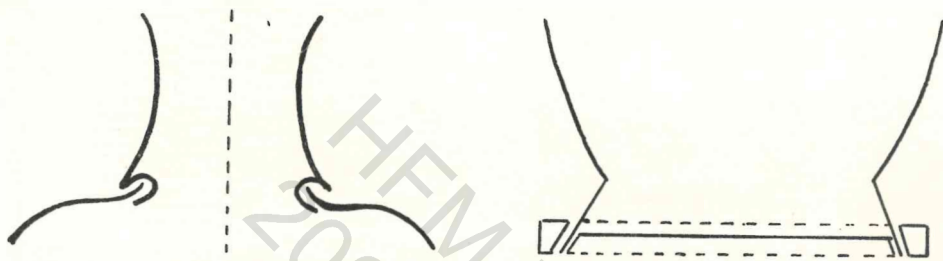
ellen, annál is inkább, mert az ilyen vastagságú vörösréz lemez csak kevésbé rugalmas, viszonylag könnyen formálható és csak igen kis mértékben igyekszik felvenni a kiformálás előtti eredeti alakját, másrészt az így módon összeillesztett lemezre rákerülő rekeszek és a zománc úgyszólván lehetetlenné teszik a lemezhej szétválását.

A váza gömbölyded része, a tulajdonképpeni test is a csapolás módszerével van összeillesztve, forraszás nélkül. A csapoláshoz alkalmazott nyelv azonban valamivel nagyobb.

A váza nyakának alsó része és a test egész belső felületén számos ütésnyom vehető ki világosan. Kétféle ütésnyom látható. Az egyik széles, feltehetően valamilyen kissé domború szerszám ütésének a nyoma. A másik fajta ütésnyom hosszúka, keskeny. Az ütésnyomok nem összevissza, hanem bizonyos rendszerben érték a lemezt. A rendszert részben az adja, hogy az ütések a látható nyomokból kikövetkeztethetőleg körös-körül (illetve a kiterített lemezen végtől-végig) egymás alá vagy fölé következő sorokban érték a lemezt. A lapos, széles ütésnyomok szorosan egymás mellett, a keskeny, hosszúka körülbélül $1/2$ —1 cm távolságban következnek egymás után. (3. ábra.) A nyakrészt ráhaj-

tással erősítették a testre a következőképpen : a nyaklemez alsó szélét befelé hajlították annyira, hogy a nyak alsó része keskeny sávban beleférhessen a test felső nyílásába, majd ezt a testbe benyúló nyakrészt erősen rákalapálták a test felső peremére (4. ábra). Nem tudjuk, mennyire elterjedt ez a technikai megoldás, de a rendelkezésünkre álló rekeszománc vázák egyikénél sem található meg. Mindenesetre kétségtelen, hogy nehezkesebb és technikailag kevésbé fejlett megoldás, mint az egész tárgynak egy darabból való kikovácsolása.⁶

Az edény fenekét, melyet előzőleg ugyancsak egy darab lemezből alakították ki, alul beleillesztették a test alul kissé lefelé öblösödő talpába (5. ábra). Valószínű, hogy a fenék már a behelyezésénél kissé szorosan illeszkedett, s ez meggátolta kiesését. Ezt bizonyítja különben a talp alsó peremére felhúzott gyűrű is. Hasonló gyűrű található a nyak felső peremén is. Mindkét gyűrű vas-

4. ábra

5. ábra

tagsága körülbelül 3 mm, szélességük azonban különböző. A felsőé kb. 7, az alsóé kb. 5 mm.⁷ Összefoglalva, az edény héjának az elkészítése tehát valószínűleg a következő módon ment végbe : mindenekelőtt a megfelelő nagyságúra levágott vastag vörösréz lemezből kalapálással kialakították a kívánt formát, vagyis a munka első fázisában elkészítették a nyakat, a testet és a feneket, a második fázisban pedig összeillesztették őket. Ezután kerültek fel a gyűrűk az edény alsó és felső peremére. Használtak-e valamilyen formát a nyak és a test kialakításánál, ez magából az edényből természetesen nehezen lenne kikövetkeztethető. Valószínű azonban, hogy a kalapálás egy üllőszerű szerszám segítségével ment végbe, illetőleg egy ilyen szerszám hengeres vagy valamilyen görbevonalú felületén történt. Mindenesetre két dolog technikailag teljesen lehetetlen. Az egyik, hogy teljesen sima felületen történt volna a lapos lemez kikalapálása a kívánt formára. Ugyanakkor feltétlenül kellett lennie a kalapálandó lemez alatt valamilyen kemény, nagytömegű fémtárgynak, mely felfogta a kalapács ütésait és megfelelő „húzást” biztosított a lemez hajlításához. Az edény héja egyes darabjainak elkészítése és összeillesztése után műszakilag

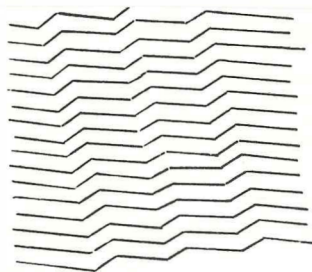
⁶ A múzeum birtokában van egy datált Csienlung-kori kancsó, melynek nyaka lehetséges, hogy hasonló módszerrel van a testre erősítve. Ez a technikai megoldás is arra mutatna, hogy vázánk ugyancsak ebből a korból való.

⁷ A gyűrűk vastagságának különbözősége a váza alakjának művészi kiformálása szempontjából bír jelentőséggel. A vastagabb nyakgyűrű ugyanis jól kiegyensúlyozza a keskenyebb gyűrűvel rendelkező, de nagyobb átmérőjű talpat.

a rekeszszalagok felrakásának kell következnie.⁸ Már magának az edény formájának alakításánál is használhattak egy előre elkészített rajzot, de feltétlenül kellett egy ilyen rajznak szerepelnie a rekeszek kiképzésénél. A rekeszszalagokkal kapcsolatban annyit kívánunk megjegyezni, hogy az ismertetésben szereplő tárgyon kétféle vastagságú rekeszszalagok figyelhetők meg. Az ábrázolás fő elemeiként szereplő állatok körvonalai kb. 0,8 mm vastag szalagokkal készültek, míg minden más rekeszszalag csak kb. 0,5 mm vastagságú. Ennek szerintünk az a valószínű oka, hogy a főmotívumokként szereplő állatokat kiemeljék, hangsúlyozottabbá tegyék. Technikailag a váza rekeszelése jónak mondható. Csak néhány helyen fedezhető fel némi pontatlanság, pl. egyes sza-

6. ábra

7. ábra

lagok végei nem érintkeznek megfelelően más szalagokkal, vagyis a szalagok kapcsolódása egymáshoz helyenként nem felel meg a kívánalmaknak, vagy máshol a szalagok nem futnak elég párhuzamosan egymással, ahol különben párhuzamosan kellene futniuk. Ez a néhány hiányosság azonban mit sem von le a váza rekeszelésének jó színvonalából.

A rekeszek kitöltésére többféle színű zománcot használtak fel. A legnagyobb mennyiségben a rózsaszín egyik fajtája szerepel, mely a díszítés alapját adja, s ily módon uralkodó helyzetben van. A rózsaszínen kívül sok más színű zománc is megtalálható. Így jelentős szerepet tölt be a fekete, fehér, a sárga, a levélzöld egy világos és egy sötét árnyalata. Kisebb mértékben alkalmazták a kéket, az okker-vöröset és más színeket.⁹ A felhasznált színek élénk

⁸ A Cehaj című kínai-kínai értelmező szótár a 644. lapon a csing-tajlan címszó alatt a következőképpen foglalja össze a rekesz-zománc készítésének lefolyását: „Készítése hat szakaszból áll: 1. Különböző tárgyak bronzhéjának elkészítése, 2. Bronzszalagból vagy szalagokból először különböző virág, madár, ember stb. mintákat készítenek, majd ragasztóanyaggal ezeket a mintákat ráerősítik a bronzhéjra. 3. Rendkívül finom ezüstporral egybeolvasztják, hogy a minták egybeforranak a bronzhéjjal. Ennek következtében a bronzhéj felületén különböző mezőket hoznak létre. 4. Ecsetekkel sokféle színű zománcot külön-külön behelyeznek a rekeszekbe és faszéntűzőn szárítják (kb öt percig), mire a zománc összehúzódik. Ezután ismételtelen raknak fel zománcot, és ismét égetik. Ezt sokszor megismétlik. 5. A felület csiszolása, hogy az rendkívül fényes legyen. 6. Aranyberakás, hogy az összes olyan helyen, ahol a bronz kilátszik, arannyal legyen bevonva.

⁹ Csienlung-kori és későbbi tárgyakon is láthatók ilyen színek, azonban más árnyalatban. A rekesz-zománc anyagban teljesen azonos színeket nem találtunk. A rózsaszín nagymennyiségben való alkalmazására sem találtunk példát.

világos színek, melyeknek jellege maradéktalanul érvényesül, a színek tiszták. A zománc felrakása azonban nem minden esetben tökéletes. A feketénél és a rózsaszínnél elég jó, de a többi színek esetében némi piszkolódás mutatkozik. Minden színnél számos fekete pont látható. Ez annak a következménye, hogy a zománcban az égetés során légbuborékok keletkeztek, melyek a csiszolásnál

8. ábra

felszínre kerültek, és az idők folyamán szennyeződtek. Ez okozza a pontok sötétes, fekete színét, mely csak nehezen távolítható el.¹⁰

Ami a díszítést illeti, az edény három fő részének — test, nyak és talp — megfelelően háromféle, és legfeljebb — ha ez egyáltalán szóba jöhet — csak eszmeileg kapcsolódnak egymáshoz az egyes részek díszítései.

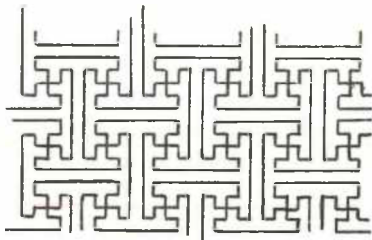
A testen levő díszítés:

Egymás alatt levő két sorban arányosan hat lúd vagy kacsza látható,¹¹ melyek közül a felső három vízben, az alsó három pedig vízparton helyezkedik el. A vízpart a test alsó részén húzódik úgyannyira, hogy a víz csak egy kis keskeny sávon nyúlik le az alsó peremhez. A part mindössze egy 6—8 cm-es területet (sávot) foglal el s a váza testének többi részét a díszítés szerint víz borítja.

¹⁰ Erről a technikai hiányosságról *Bussell* is ír. Id. mű III. fej.

¹¹ Az ábrázolt állatok ludak vagy kacsák egyaránt lehetnek, a rajz alapján nehéz különbséget tenni. Az is lehetséges, hogy a felső három lúd-, az alsó három pedig kacsábrázolás. Az állatok csőre széles, lapos, mely kacsára emlékeztet. A nyakuk azonban — és éppen a felső sorban levő háromé — arányait tekintve hosszabb mint a kacsáké. Alapos stílus tanulmányok után lehet csak szó a probléma megoldásáról.

Ezt a hullámok ábrázolása teszi érzékelhetővé. A hullámok nem önkényesen vannak ábrázolva minden belső logika nélkül, hanem pontosan annak megfelelően, ahogy azokat a vízben levő állatok létrehozzák (6. ábra.) A hullámok ábrázolása természetesen görbevonallú (felülnézetű rajz), s ezeket a vonalakat csak az arányosan elhelyezett vízinövények és állatok szakítják meg. A parti részlet ábrázolása többször megtörő egyenes vonalakkal történt (7. ábra).

9. ábra

Külön figyelmet érdemelnek a díszítés fő motívumaként szereplő állatok. Sem múzeumunk gyűjteményében, sem a rendelkezésre álló szakirodalomban nem található hasonló jellegű rekeszszománcos tárgy, melyen ilyen nagyméretű

10. ábra

állatábrázolások lennének. Megformálásukon látszik, hogy a természet alapos megfigyelése után készültek. Azon helyzetek, mozdulatok, melyeket mutatnak, megfelelnek a valóságnak: bármelyik állat által kifejezett helyzet és mozdulat megfigyelhető a természetben, a valódi állatok életében. A rekeszszalagok hajlítását és felrakását végző mester a szalagok könnyed, nemesvonalú hajlításával hűen tolmácsolta a való világot.

A testtől éles határvonallal elválasztott nyakon egymástól egyenlő távolságban négy virág látható. Ezek: krizantém, peonia, vörös lóbusz és hortenzia (8. ábra).¹² Mindegyikből egy-egy szál van ábrázolva, levelekkel. Az általuk szabadon hagyott helyet sokszorosan megtört egyenesvonalú díszítés tölti ki: svasztika kombináció (9. ábra).

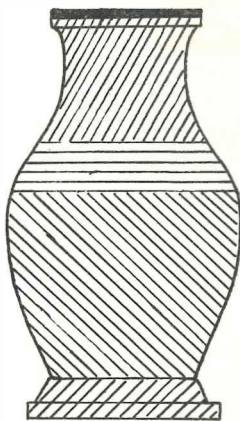
A kb. 1,5 cm magas talpazat oldalát egyszerű hullámdíszítés borítja (a hullámok metszetben ábrázolva), melyek felső két rekesze fehér, a többi rózsaszínű (10. ábra).

Már a vázlatos leírásból is látható, hogy a váza díszítésének lényegét a testen kell keresnünk, hiszen a nyak és talp díszítése nem tartozik szervesen

¹² A peonia, lóbusz, krizantém és szilva a kínaiak hagyományos évszakvirágai voltak. (Peonia — tavasz, lóbusz — nyár, krizantém — ősz, szilva — tél). Vázánk nyakán az első három virág megtalálható, de a szilva helyett hortenziát ábrázoltak. Kérdés vajon Észak-Kínában (Pekingben, ahol a rekeszszománcokat gyártották) a szilva helyett nem a hortenzia vagy egy másfajta, de hozzá hasonló növény jelképezte-e a telet? A lexikonok tanulsága szerint Észak-Kínában a hortenzia fajtájú növények igen elterjedtek.

testen levőhöz és különleges kifejeznivalójuk nincsen. A nyakon és talpon levő díszítés sok helyen megtalálható motívumokból áll és csupán dekoratív jelentőségük van. A vázák díszítésénél a kínai rekeszzománc, de még a kerámiaművesség is igen sok esetben élesen elhatárolja egymástól az említett három fő részt még akkor is, ha a test ezen részei műszaki okokból nem is válnak el egymástól éles határvonallal. Pl. egy valószínűleg későbbi vázán is megtalálható a határozott vonalakkal lezárt hármastagolás (11. ábra).

Már az első pillantásra is szembeütő, hogy a víz, a vízpart, a hat állat és a vízinövények egységes egésznek alkotnak. Egyszóval: együttesen egy vízparti jelenetet ábrázolnak. A kép hangulatos és mozgalmas, melyet határozottan meghúzott, éles vonalakkal értek el. A rekeszzománc-technika lényegéből fakad, hogy csak az erősen rajzos (tónusok nélküli) ábrázolások visszaadására a legmegfelelőbb.¹³ A rendelkezésre álló színfelvevő területek a rekeszek nem is lehetnek mások mint éles határvonalúak. A rekeszzománc-tárgyak művészi vagy művésztelen jellege szoros összefüggésben van tehát azzal, hogy a készítője — tudatosan vagy nem tudatosan — felismeri-e a rekeszzománc eme tulajdonságát. Egy tárgy különben is csak akkor lehet művészi, ha a tárgy valamilyen szempontból — a tárgy alakját, díszítése színeinek harmóniáját stb.-t tekintve — művészi jelleget is visel, tehát ha bizonyos vonatkozásokban a kép-zóművészet alkotásainak jellegét is magán hordozza. Ez elsősorban abban nyilvánul meg, hogy képes valamilyen érzelem, eszme méltó kifejezésére.¹⁴

11. ábra

Az ismertetésünkben szereplő váza ebből a szempontból is megállja a helyét. Mint láttuk, technikailag ügyes, jóminőségű munkának bizonyult. Művészileg pedig szintén megfelel a követelményeknek. A testen levő díszítés akár festmény formájában is elképzelhető. Talán nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a váza díszítése ugyanazt a hangulatot, eszmét kívánja kifejezni, mint sok festmény a Csing-dinasztia korából. Könnyen lehetséges még az is, hogy az eredeti rajzként, melyből a díszítés készítője a díszítést kialakította, egy festő műve szerepelt. Ugyanis van példa arra, hogy ismert festő egyik művét rekeszzománcra láthatjuk viszont. Összehasonlításként közöljük egy ismeretlen Csing-kori festő egyik művét¹⁵ (ld. 2. kép). Természetesen csak eszmeileg akarjuk a festményt és a váza díszítését összehasonlítani. Kétségtelen, hogy a tartalmuk lényegében azonos.

A váza készítésének idejét nem könnyű meghatározni. Datálás (Nienhao) nincs a tárgy fenekén. Más szempontból kiindulva azonban, így pl. a díszítés jellege, az uralkodó rózsaszín, a nyak felerősítésének módja a testre stb. azt kell mondanunk, hogy a vázát a Csienlung korban készítették. Ennek kétséget kizáró bizonyításához azonban még további kutatásokra van szükség.

¹³ Ezzel kapcsolatban csak megemlítjük, hogy a Csienlung utáni időszakban, amikor a rekeszzománcgyártás már hanyatlásnak indult és a művészi színvonal is csökken, megkísérelték a tónusábrázolást is a színek egymásbaolvasztásával rekeszzománc nélkül.

¹⁴ V. ö. Kakan szovjet professzor cikkét az Iszkusztvo 1956. január-februári számában.

¹⁵ V. ö. Münsterberg: i. m. II. kötet 468. p.

HFM Könyvtár
20260127

Felelős kiadó:

Nemes Béla

a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata igazgatója

Főszerkesztő: D. Fehér Zsuzsa dr.

Felelős szerkesztő: M. Kabay Éva

Műszaki vezető: Szedlák György

Műszaki szerkesztő: Gellért Andor

Készült az MNOSZ 5601—54 sz. szabványa szerint,

B/5 alakban, 32 $\frac{1}{4}$, A/5 iv terjedelemben 1060 példányban
600131 Athenaeum Nyomda, Budapest (F. v. Soproni Béla)

ERRATA:

		Corrig.
P.	3	vovage
	9	Radisich
	12	Enghinben
	14	indentique
	18	d' identifier
	28	marbe
	30	Saint-Antonie
	32	Ouvre
	33	Festetich
	44	Hedving
	50	IN DEN
	55	Bucheim
	66	székesfehérvárott
	82	dex
	93	1228128
	102	mosivum
	102	Balce
	103	Shamonard
	104	Shrenel Károly
	121	pertimentium
	124	Receptórum
	128	Audera
	132	von Römerstein . .
	132	Ronobarokovy
	133	Loebenbe
	138	megyesi
	140	Voith
	140	1957
	141	Lovkovitz
	143	nundis
	146	Slatincanu
	148	confarmationalis
	149	Ukrajnban
	154	Kbenhavn
	187	Széchenyi
	172	korán idézet
	188	Csatkay
	200	Sabriensis
	221	volouir
	221	tessulo
	227	pourqui

233	Über germanische Habener	Oberungarische Habaner
236	Bácsa	Bócsa
240	Romanescae	Romaneasca
240	Mures-i	Hurez-i
240	Hurek	Hurez
240	Schmour	Seymour
249	Boegeng	Bogeng
255	Jorden	Jordan
258	incrits	inscrits
267	1468	1486
269	six	quatre
269	de gauche a droite	de droite a gauche
275	paeolitikum	paleolitikum
289	Kusingura	Kusinagara
290	Fig.3 Napalase . .	The Great Temple in Kanchipuram
291	Fig.4. Kailasanath etc.	Napalese Temple in Banaras
293	Fig.5. The Great etc.	Kailasanath Temple in Kanchipuram
290	(Fig.3.)	(Deleatur)
347	dreu-rnog	dreu-rnog